

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Zsidó elekezeti és társadalmi hetilap.

Budapest, VI. Váczi körút 23

hova minden küldemény intézendő.

SZERKESZTI:

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt. —
Félévre 4 » —
Negyedévre 2 » —
Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN PÉNTEKEN.

Tartalom: Az orosz zsidók veszedelme. V á z s o n y i Vilmostól. — Sabbatai Zevi. — A «haladó» vidék. III cikk. Sz M-től. — Iskolai értesítők. Zs. P-től. — Előfizetési felhívás. — Heti naptár. — Hazai hírek. — Külföldi hírek. — Hirdetések.

J E L I G É N K:

Nem e g y atyánk van-e mindnyájunknak,
Nem e g y Isten teremtett-e bennünket,
Miért cselekednék hát hűtlenül a testvér,
testvére ellen!

Malachi 2. fejezet 10. vers.

Az orosz zsidók veszedelme.

Az a bomba, mely 1880 márcziusában szétmarczangolta II. Sándor czárt, bár talált, mégis czélját tévesztette. Az volt a czélja a nihilista merényletnek, hogy e kétségbeesett eszköz segítségével javítson a szerencsétlen Oroszország sorsán, a megfélemlítés nyomásával kényszerítve a megölt czár utódját az alkotmányosság útjára. E remélt fordulat helyett Oroszország sorsa III. Sándor trónraléptével még nyomorúságosabb, még rettenetesebb lett. II. Sándor barátja volt a kulturának, alatta nagy számmal keletkeztek új iskolák és emléke, minden hibája mellett, tiszteletet érdemel, mert ő volt az, a ki 1861-ben az önző nemesség erős ellenzése dacára felszabadította a jobbágyokat, a ki a zsidók súlyos helyzetén is segített, megnyitva előttük olyan pályákat, melyek addig zárva voltak előttük. Életének utolsó évében maga mellé hívatta Loris-Melikovot, a ki egyre azt tanácsolta neki, hogy adjon alkotmányt a népnek; el volt már tőkélve, hogy megfogadja a tanácsot és születése napján április 29-én akarta az alkotmányt kihirdetni, midőn márczius 13-án a nihilisták merénylete megölte. Fia nem lépett nyomdokába. III. Sándor czár autokrata a szó legrosszabb értelmében. A nyugati kulturát gyűlöli, mert attól tart, hogy hatása alatt a nép széles réte-

geiben felébred a vágy az alkotmányos élet után. Az ó-orosz féltészi erkölcsök istápolásával és az orthoxia erőszakos terjesztésével akarja kényuralmát körülbástyázni. Sokban hasonló ama I. Pálhoz, a felvilágosodott II. Katalin fiához; a ki eltiltotta alattvalóinak a külföldi iskolák látogatását, kérlelhetlen kegyetlenséggel büntetett minden szabad szót, szeszélyes, sötét, gyanakvó természetével elgyötörte népét és környezetét, mig nem erőszakos halállal mult ki: megfojtották palotanagyjai.

III. Sándor trónraléptével kezdődik az orosz zsidók újabb szenvedéseinek lánczolata. Az ó-orosz erkölcsök erősítésére legmagasabb engedélyvel 1881-ben a déli és nyugati Oroszországban kegyetlenül dühöngött a zsidók ellen a csészelék. Varsóban, Kievben, Odesszában, Jekaterinoslavban és főképen Baltában a zsidókat megrohanták, bántalmazták, kirabolták, az ellentállókat leölték, házaikat felgyújtották. Ignatiev, a «hazugság atyja» volt akkor a kormány elnöke, a ki egyenlő erővel gyűlölte a zsidókat és az igazmondást. Ignatiev a közönséges foszlogatók pártfogolásában annyira ment, hogy a jobb érzésű Katkov, a panszlávizmus lelkes apostola is megsokallta. Katkov befolyása Ignatievet megbuktatta, de a zsidók sorsa mégis egyre rosszszabodott. A czár ugyan jó reménnyel kecségtette a pétervári

zsidók küldöttségét, mely nála Günsburg báró vezetése alatt 1882 május 23-án tisztelgett, megígérte, hogy a zsidók sorsán enyhíteni fog, de lényeg mindinkább előtérbe nyomult a törekvés, leszorítani a zsidókat a tisztas pályákról, elzárni előlük a művelődés forrásait. Utobbi években egyre szaporodtak a kivándorlások Palesztinába és Amerikába, de a zsidók nagy tömege nem tudta odahagyni szülőföldét, inkább türt, szenvedett, csakhogy hazájában maradhasson, mely oly mostohán bánt vele. Megható, magasztos jelenség a szegény üldözött orosz zsidók martíromszerű hazaszeretete! Mert könnyű szeretni a hazát az arisztokratának, a kinek ősei minden előnyből, élvezetből, előjogból kivették részüket, a kinek utjai rózsákkal vannak behintve, de milyen nehéz a szegény zsidónak, a kinek ősei a hazától csak szenvedést, nyomort és gyalázatot kaptak osztályrészül, a kinek lábait nehéz életutjában szuró tövissek vérezik!

Hozzászoktunk ahhoz, hogy az orosz zsidók szenvedéseiről halljunk híreket. És mégis szívünk verését megállítja az a hír, mely a

«Times» közlései alapján az egész európai sajtóban megtette körutját. Ha az angol lap közlése valónak bizonyul,*) a mit nem akarunk elhinni, akkor Oroszország csak a szó geográfiai értelmében lesz Európában, a szó lényege szerint határainál kezdődik Ázsia, mert az a rendszabály, melyet a csár a zsidók ellen tervez, lábbal tiprása a legegységibb emberi jogoknak, kihívása a civilizált európai társadalomnak, letörülhetetlen szégyenfoltja századunknak. És ha az európai társadalom ezt a hallatlan inzultust eltűri, ha nem gátolja meg ezt az örült vállalkozást, mely az idő kerekét visszafelé forgatni merészkedik, akkor osztozkodjék e szégyenteljes tett gyalázatában, tartsa meg magának képmutató részvételt, álszenteskedő vigasztalását, hamis könyeit. Segély kell az üldözötteknek, könyezni tud maga is.

A tervbe vett »zsidó-rendszabály« szerint a zsidóknak ezentúl egész Oroszország területén, beleértve Lengyelországot is csak városokban szabad tartozkodniok. Zsidónak nem szabad földet tulajdonul birni,

(*Utalunk lapunk mai számának e tárgyra vonatkozó első külföldi hírére. A szerk.

Sabbatai Zevi.

(Folytatás.)

Egyes sabbatiánusok világosan kijelentették ezeket a káromlásokat: A messiás megjelenéséig egy alárendelt angyal (Metatron) kormányozta csupán a világot és Izraelt, és csak Sabbatai Zevivel jut az istenség mindenhatóságához, vagyis Isten visszavonult az uralkodástól és Sabbatait nevezte ki helyettesévé.

Azt beszélték róla, hogy az Énekek Éneke egy versének alkalmazásával odanyilatkozott, hogy »Isten hasonlít Zevihez«.

Primo Sámuel, ki a messiás-király nevében kiállította a körleveleket és kormányrendeleteket, gyakran élt ezzel az aláírással; Én, az ur, a ti Istenetek, Sabbatai Zevi.

Hogy a szmyrnai rajongó valóban ennyire elvetemedett volt, nem dönthető el, valamint az sem, hogy bensejében csakugyan megszüntette-e a zsidóság törvényeit.

Mert bár néhány sabbatiánus, a kik' elmondták ezeket az örültségeket, állítólag tőle hallották őket, más hívei az ellenkezőt tanúsították, azt beszélve, hogy ragaszkodott az isten fogalmához úgy, a mint azt a biblia, a talmud és a Szohar hirdetik, nagy becsben tartotta a talmudi iratokat, csókolta őket, és elismerte tanítóiként a talmudi bölesekét.

Valószínűleg úgy áll a dolog, hogy Sabbatai Zevi a maga hiúságában elfogadta mindazt, a mit hívei közül a legerélyesebbek tanítottak és indítványoztak.

A zsidóság feloszlatását azzal kezdték, hogy Tévész hó tizedikének bójtnapját (Aszara be-Tévész) örömnappá változtatták.

Primo Samuel bálványa nevében félhivatalos formában a következő körlevelet intézte egész-Izraelhez:

Sabbatai Zevi, isten egyetlen és első-szültött fia, az izraelita nép messiása és megváltója, békét hirdet Izrael minden fiának! Miután arra lettetek méltatva, hogy tanúi legyetek az isteni szónak a proféták általi beteljesedése nagynapjának, panaszaitoknak és gyásztoknak örömmé, bójtölésteknek vidámsággá kell átváltoznia, mert nem fogtok többé sirni. Örvendjetekek énekekkel és dallal és változtassátok át a napot, melyen máskor gyászoltatok és szomorkodtatok, a vigalom napjává, mert ime megjelentem.«

Annyira gyökeret vert a kedélyekben a Sabbatai Zeviben való hit, hogy a hitközségek, melyek idején megkapták a rendeletet, csakugyan megszüntették a bójtnapot, habár az volt a vélemény, hogy csak szigorú bójtöléssel juthatnak be a messiás birodalmába.

Voltak azonban még is, kik megrökönyödtek az ujtás miatt; nem képzelhették másképen a messiást, mint egy igazán szent rabbit, ki, ha lehetséges, még újabb nehézségeket fog megteremteni. Ezerszer olvas-

vagy kibérelni. A zsidó földbirtokosokat, bérlőket és földműveseket eddigi lakóhelyeikről egyszerűen elűzik. Hogy a zsidókat minél kevesebb helyre szoríthassák össze, néhány kisebb várost a falvak sorába degradálnak, ez által is szaporítva azon helyek számát, a hol zsidónak tilos a tartózkodás. A zsidók eddig is csak 16 kormányzóságban tartózkodhattak, de azért megengedték, hogy a zsidó kereskedők, a kik kereskedelmi városokban telepedtek le, ott maradhassanak. ha e város nem is volna e 16 kormányzóság területén belül. Most egy rendelet meghagyja, hogy a zsidók e kereskedő városokból kiutasíttassanak. A zsidó kézműveseknek az 1865. törvény megengedte, hogy ama 16 kormányzóság területén kívül is tartózkodhassanak; most ezeket is elűzik eddigi telepeikről. Bányászattal, bányatermékek eladásával zsidónak nem szabad foglalkoznia, sőt még bányarészvényeket sem szerezhetnek tulajdonul. A zsidók elől ezentul el lesz zárva minden középiskola és egyetem; már eddig is csak 5 százalékát képezhették a tanulók számának, ezentul egy titkos utasítás értelmében egyáltalán nem vételnek fel. Néhány felsőbb iskolából már is kizárták az összes zsidó tanulókat. Zsidó nem léphet ügyvédi, mérnöki, orvosi pályára, nem viselhet bármily csekély állami tisztséget.

Azt meg kell vallani, a minden oroszok czánya sem leplezi tervének célzatát, őszinte,

lák ugyan a Szoharban és ismételtették egymásnak, hogy a messiási időben a gyász örömmé fog változni, s hogy a törvény a messiással szemben nem kötelező, de midőn meg akarták ezt valósítani, borzalom fogta el őket.

Azok a rabbik, kik azelőtt félig tehetetlenül nézték az üzemeket, vagy mert nem akarták megzavarni a kétségkívül üdvös magabaszállást és jótékonytságot, most felemelték szavukat a messiási törvénysértés ellen. Minden nagyobb községben képződött a hitetlenek (kofrim) egy — bár csekély pártja, mely leginkább talmudtudósokból alakult, és mely a meglévőt meg akarta menteni a szétदारabolástól.

A rabbinikus zsidóság és a kabbala, mik előzőleg szövetségesek voltak, kezdtek összeveszni; a két-szinű szövetséges valódi alakjában, mint a rabbinizmus ellensége mutatkozott, de még csak kevesen vettek észre, hogy a rabbik a kabbalában kígyót neveltek keblükön. Hívek maradtak hozzá, és a Sulchan Aruch ellenében kezdődő ellenségeskedés okozásával Sabbatait és híveit okolták.

De már késő volt.

Hangjukat elfojtotta a diadalmas mámor.

Algasi Salamon és egyéb elvtársai — kik a szmyrnai rabbinatushoz tartoztak — a miért ellenezték a böjtnap megszüntetését, abban a veszélyben forogtak, hogy megkövezik őket, és azért, mint de la Papa Áronnak sietve el kellett hagyniök a várost Ben-

mint a korbács. Anyagi és szellemi szegénységbe taszítani a zsidókat: ez a cél. Elvenni tőlük, nem a jogokat, hanem a kenyeret, a levegőt, a szellemi táplálékot, hogy testük elsatnyuljon, lelkük elsorvadjon. Moszkovita politika ez. Mily boldog öntudat fogja eltölteni a politikai szolgaságban sinylő milliőket, ha látják, hogy van állapot, mely még az ő nyomorúságuknál is nyomorúságosabb; mily elégedettség fog beköltözni lelkükbe, hogy ha látják, az ő kevés joguk mily sok a zsidók jognélküliségéhez viszonyítva. Hadd vesszen ki a falvakból az a faj, mely mohó vágygyl tódul a tudás forrásaihoz, mert e műveltség veszedelmes ragály, könnyen átmehet az állati megnyugvásban élő falusi népre. És hadd bűnhődjék a zsidó milliomok tömege azért a néhány vakmerőért, a kik beszegődtek közülök az összeesküvőkhöz, avval a bűnös szándékkal, hogy életük árán is szabaddá teszik honukat! Ime az örülltség logikája, a hóbort rendszerbe szedve. Csalódik, a ki azt hiszi, — pedig vannak ilyen naiv lelkek a magyar zsurnalisztikában, — hogy a czár rendszabályaival népese-

venisti Chajim ellenben, ki nem győzte a rabbinikus kodex nehézségeit gyarapítani, fájdalmas érzéssel volt kénytelen tanúja lenni ezek megszüntetésének; becsvágyból Sabbataihoz szegődött és most segédkezel kellett nyújtania az általa lelkiismeretesen tisztelt törvény megszegésénél.

De a messiásnak végre is el kellett hagynia a szmyrnai eldórádót, a tömjénterhelt légkört, hogy befejezze művét a török fővárosban; lehet, hogy hívei szorították rá, hogy ne maradjon veszteg, hadd lássa a nagy világ, hogy mire képes; vagy tán a kadi nem akarta többé tűrni a zsidók örülltségét, melyért nem vállalhatta el a felelősséget. A kadi állítólag három napot engedett Sabbatainak arra, hogy hajózzék Konstantinápolyba és álljon a legmagasabb török hatóság elé.

Mámoreban Sabbatai azt hihette, hogy csoda fog történni, melylyel teljesülni fognak Ghazati Náthán és más proféták jóslatai, hogy majd könnyű szerrel veszi le a szultán fejéről a koronát.

Utra készült.

Mielőtt elhagyta Szmyrnát huszonhat hívei közé osztotta szét a földet és kinevezte őket királyokká és fejedelmekké.

(Folytatása következik.)

dési és gazdasági politikát csinál. Oroszország népessége nem olyan sűrű, hogy 3 millió embert egykönnyen nélkülözhetne. Oroszországban egy négyszögkilométernyi területre csak 14 lakos jut, míg Angliában 112, Németországban 84, Franciaországban 71 és az Osztrák-magyar-monarchiában 61. Az is téves nézet, hogy Oroszországban nagyon sok a zsidó; aránylag Romániában és az Osztrák-magyar-monarchiában több a zsidó, mert a zsidók Oroszországban az egész lakosságnak csak 3:20 százalékát képezik, míg Romániában 7:41 és az osztrák-magyar-monarchiában 4:34 százalékát. Gazdasági politikának meg kissé furcsa, koldusbotra juttatni értelmes földmivesek, bérlők, ügyes iparosok és mozgékony kereskedők egész tömegét, tehát épen azon elemeket, melyeknek Oroszország nagy híján van. A mellett a zsidó földbirtokosok, bérlők és földművesek elűzetése roppant módon lenyomja a föld értékét és nagy válságnak teszi ki az összes földbirtokosokat. Nemzeti szempont sem szolgálhat ürügyül az embertelen tervre, hiszen az orosz zsidók nyelvben teljesen oroszok, régóta laknak már az országban; egy részük ott volt már az orosz birodalom alapításakor, mint a zsidó kazártörzsek maradványai, zömük pedig a keresztes hadjáratok alkalmával vándorolt be. Az orosz társadalmi életben — ha ugyan lehet orosz társadalomról szólni — élénk részt vesznek a zsidók, és érdekeik az orosz művelődés terén kétségtelenek. Hogy csak néhány nevet említsünk: *Harkavy* valóságos polyhistor és a tudományos világban elismert tekintély, *Frug* a mai Oroszország legkiválóbb lírikusa, *Antokolszky* a birodalom leghiresebb szobrásza stb.

Az orosz kormány embertelen terve, mely a zsidókat a sanyarú dilemma elé állítja: otthon nyomorogni, vagy kivándorolni — az egész civilizált világon kinos megdöbbenést okozott. A sajtó mindenféle az orosz zsidók sorsával foglalkozik, hangot adva ama megvetésnek, melyet a szabad országok Oroszország iránt éreznek. Csakhogy ezekből az akadémikus értékű cikkek-ből sajnosan kiérzik, hogy a cikkírók — tisztelet a kivételnek — nem annyira az orosz zsidókért aggódnak, mint inkább attól tartanak, hogy a zsidók Oroszországból a szomszéd ország-

okba vándorolnak és ott a lét feltételeit megnehezítik. Ez a felfogás igen praktikus, de emberiességben közel áll az orosz kormányéhoz. Jól tudjuk, hirdetjük is, hogy a nemzeti eszme előtt meg kell hajolnia mindenkinek és mindennek; de van valami, ami előtt a nemzeti eszmének is meg kell hajolnia, ez: az emberiesség eszméje, melyen a modern világ felépült.

Az aktivitás terére eddig csak az éjszak-amerikai Egyesült-Államok léptek Oroszország terve ellen. Augusztus 1-én határozati javaslatot terjesztettek a képviselőtestület elé, mely kimondja, hogy »az egyesült államok kongresszusa az emberiesség nevében tiltakozik a rendszabályok ellen és felhívja az elnököt, hogy intézzon üzenetet az orosz kormányhoz, melyben az egyesült államok nevében a tervezet ellen komolyan és tiszteletteljesen óvást emel.« Az egyesült államok hivek multjukhoz, hiszen itt nyerték el a zsidók legelőször a polgárjogot, még 1783-ban! Az angol képviselőházban és felsőházban is foglalkoztak e kérdéssel. A felsőházban Earl of Meath meginterpellálta e miniszterelnököt, vajjon mit szándékozik a kormány tenni, ha az orosz zsidók Angliába menekülnek és azon reményét fejezte ki, hogy a kormány — a hir valósága esetén bizonyára kifejezést fog adni az orosz kormány előtt ama mély is általános megvetésnek, melyet a rendszabály egész Angliában keltett. Salisbury kimerően és zárkóztan felelt, egyszerűen utalt arra, hogy a hir még nincsen megerősítve. Fergusson az alsóházban már öszintébben nyilatkozott. Kijelentette, hogy a kormány mélyen fájlalja a zsidók ellen tervezett rendszabályokat, de nincsen szándékában e dologba beavatkozni, mert ez Oroszország belügye.

Az angol államférfiak véleménye 1878 óta csodálatosan megváltozott; akkor még nem tekintették belügynek, ha egy állam zsidó alattvalóit embertelen sorshoz részesíti. Romániának a berlini kongresszus csak azon föltétellel adta meg souverénitását, ha emancipálja zsidó lakóit. Hogy mennyiben ad valamely állam politikai jogokat lakosainak, ez valóban belső dolga, de ha megfosztja őket emberi jogaiktól, ez nem belügy, ez kihívja a nemzeti intervencziót. Csakhogy a mit az államok megtettek Romániával,

azt nem merik tenni Oroszországgal. Szomorú jelenség, mint remegnek a szabad országok az autokrata birodalmától, a helyett, hogy egyesült erővel lépnének fel a polgárosodás és béke állandó veszélyeztetője ellen.

Egyébként korai volna még kétségbeesni. Ma a társadalmak és kormányok magatartását elegendő körültekintéssel még nem lehet megítélni, mert egészen más hatást kelt a teljesen bizonyos hír, mint a puszta híresztelés. Ha a nyomorult terv bizonyossággá változik, talán megváltoznak a társadalmak és kormányok magatartása is és a «csöndes részvét» helyett tevékeny támogatásukkal ajándékozzák meg az üldözötteket. Bármi is következzen be, az összes országok zsidóságának kötelessége, hogy teljes odaadással felkarolja a szerencsétlen orosz zsidók ügyét. Az ő feladatuk felrázni a társadalmakat közönyükből és a szabadelvű elemek segítségével tiltakozásra bírni a törvényhozó testületeket és kormányokat. Az ő feladatuk a veszély bekövetkezte esetére nemzetközi segélyakciót indítani meg az üldözöttek érdekében, enyhíteni nyomorukon és tervszerűen vezetni kivándorlásukat. A császár terve kihívása az összes zsidóságnak; az összes zsidóságnak kell tehát felelnie rá. A pénzügyek képezik az északi kolosszus Achilles-sarkát, erről az oldalról kell tehát megtámadni. Pénzügyileg és gazdaságilag bojkottirozni kell Oroszországot, hogy a fenyegető anyagi tönkrement kigyógyítsa örületéből.

A jövő sötét, de ne féljünk tőle. Van valami az orosz zsidók szomorú sorsában is, ami vigasztal, bátorít, kitartásra buzdít. Mily könnyen megmenekedhetnek az a három millió zsidó a sanyarúságtól, csak fel kellene vennie az orthodox hitet, mint megtette II. Katalin alatt egy millió lengyel katolikus, I. Miklós alatt 1839-ben két millió görög egyesült, 1845-ben a Leth és Esth vidékek népe, mint a haeretikus raskolnikok, akik 12 millióról leolvadtak egy millióra! Mily fenséges tartalom, ellenállhatatlan igazság lakozik abban az eszmében, mely a hívőnek elég lelki erőt ad, hogy érette tűrjön, szenvedjen, nyomorogjon! Hasztalan elleneink minden törekvése, a zsidóságot és az eszmét, melyet képvisel, megsemmisíteni nem lehet. Bár-

mit mérjen reánk a jövő, mi törhetetlenül haladunk előre, hogy betöltsük martiromszerű hivatásunkat, hogy a mi szenvedésünk árán tisztuljanak meg állati szenvedélyeiktől a nemzetek.

Vázsonyi Vilmos.

A „haladó” vidék.

III.

A pap, aki azzal véli emelni tekintélyét, hogy vallás dolgában a nagy szabadelvűt adja, azzal, hogy maga is tulteszi magát a vallás szabványain és, kaczerkódva községének «vallásos felvilágosodottságtól» csak úgy duzzadó elemével, rég túlhaladott álláspontnak deklarálja az évezredek szentelte hagyományokat: tulajdonképpen száanalomraméltó alak. Katona, aki gyáva-sággal kérkedik; ör, aki dicsekszik azzal, hogy a rábizott kincsekből maga is lopott.

A tapasztalat ugyanis arra tanít, a mi különben természetes is, hogy a községnek még azon elemei is, kik távol tartják magukat a vallásos gyakorlatoktól, a paptól igenis elvárják, hogy sziklaként állja meg helyét, és becsülésüket rendesen akkor vonják meg tőle, mikor *az ő velleitásaiknak engedett*. Én, így okoskodik rendesen a vallási szabványokon magát tultett hitközségi tag, nem tartok meg semmit, azzal sem törődöm, megtartja-e más hite parancsait, de papomtól elvárom, hogy tetőtől talpig vallásos ember legyen, és ha nem az, becsülni nem tudom. Innen van, hogy a modern pap, aki erős ellentállást fejt ki községében felmerülő szabados mozgalmakkal szemben, tán ellenséges pártot, és egy időre súlyos helyzetet teremt magának, de általános lesz iránta a tisztelet, és ha támadtak ellenségei, kik azonban becsülésüket tőle meg nem vonhatják, támadnak barátai is, kik vele és érette tűzbe menni készek.

Nem így a minden szélnek engedni kész rabbi. Épen a »reformerek«, kiknek kedvében járni igyekszik, vajmi kevésre kezdik becsülni és ha vannak a községben konzervatív gondolkodásuak, halálos gyűlölvivé válnak. Még száanalomra méltóbb anniak a rabbinak a helyzete — és — fájdalom! — elég nagy számmal van ebből a fajtából — ki hajlik ide is, meg oda is, a konzervatívokkal szemben orthodox, aki egy jotát sem hajlandó

engedni a Sulchan Aruchból, a haladók irányában meg reformer, ki csak nem kötheti magát az elavult szabványokhoz.

Az ilyen papnak kedvében jár kezdetben mind a két árnyalat, (és ilyen megvan majdnem minden zsidó községben) de csakhamar elveszíti becsülését mindkettőnek, megszűnnek őt komolyan venni es végre itt is meg ott is a kissebbítés, hogy ne mondjuk a megvetés tárgya lesz.

Ez utóbbi fajtának van egy sajátságos ismérveje (»szimóné tumé«-jai mondaná az orthodox talmudista) és ez az, hogy minden fejtörését, gondolkodását az képezi, hogy mit mondanak felőle, hogy itélik meg rabbinusi működését — a keresztény honorácziórok. Mit jelent a Jóre Deah, az Órach Chajim, az Even Haezer és Chósen Mispot, mit a négy Tur, a Jad Hachazaka, a Rif és a Ros és a Gemara 36 kötete, mit jelent mindez azzal a nyilatkozattal szemben, mit egyszer a főszolgabíró hangosan tett, a miről tudomása van már minden községbeli csecsszóponak is és a mely ugy hangzik, hogy: »... ez aztán a pap!« Ilyen nyilatkozat a legmegrongáltabb rabbinusi tekintélyt egy egész évre képes helyreállítani és elnémitani minden ellenvéleményt. Hát ha még az alispán ajkairól hangzott el a jelentős szó, vagy ha plane a főispán ur ő méltósága fanyalodott rá, hogy a rabbit a község becsülésébe ajánlja! . . . Az elv nélküli pap, ki tapasztalja a roppant hatást, mit még a legapróbb keresztény kitűnőség dicsérete is a község apraja-nagyjára gyakorol, természetes, hogy főgondját arra irányítja, hogy cselekedeteivel a községen kívül az előkelő keresztény társadalom előtt arasson dicséretet. Ezt pedig roppant olcsón érheti el. Nem kell tennie mást, mint »reformálni« és időről-időre kissé nyilvánosan pellengérré állítani az ősi zsidó szellemet, szokásokat és erényeket. Hogy ne lelkesednék az al- és főispán azért a zsidó papért ki a szószékről és az ő jelenlétükben (azt persze nem tudják, hogy egyenesen és csakis az ő számukra készült a predikáció) felszólítja a zsidó hiveket, hogy *szakítsanak végre az elavult és a korszellemet egyenesen arczúlító, még mindig el nem törült istentiszteleti szabványokkal!* A hitközség meg van rökönnyödve, de egy pillantás az al- és fő-

ispán rendkívüli tetszést nyilvánító mosolygására és eloszlott minden skrupulus, minden kétség a rabbi kifakadásának helyes volta iránt. A »reformálás« a törlés mindig tetszik, ha — másfelekezetüeknél tapasztaljuk, hogy ne tetszenék hát az al- meg a főispánnak, ha a zsidóknál tapasztalják, sőt midőn még azt látják, hogy a zsidó pap összevissza köpdösi saját felekezetét. Az e fajta rabbikat, kik tulajdonképen *szemly-foltjai* felekezetüknek, csak községeik szerencsétlen hiúsága és a keresztény előkelőség kegye tartja fenn; a ki felekezete érdekeiért még buzogni tud, rég tudja, hogy vallásunk *ezen* őrei tulajdonképen sirásói.

Szó sincs róla, a rabbi ugy viselkedjék, ugy működjék és ugy szónokoljon, hogy községe és felekezete csak becsületet valljanak vele *mindenki* előtt, de a midőn a rabbi valóságos udvari bolondjává szegődik a keresztény honorácziórokhoz, midőn, hogy a tetszés mosolyát csalja a hatósági képviselő ajkára, a reformator csörgősipkáját ölti fejére, midőn látjuk, hogy a rabbi minden nyilvános lépésével a városabeli keresztény kitűnőségek és csak is ezek ítéletét tartja szemé előtt: sirhatnánk, hogy a magasztos rabbipolczra majomtánczoltató fiúk is emelkedhettek.

Nagy ünnep van. A tóráht már a frigyszekrénybe helyezték és az egybegyűlt hivek a szószék felé fordulnak, hol megszokott jelenni ilyenkor a rabbi, hogy Isten igéjét magyarázza Izrael utódainak, hogy a kinyilatkoztatásnak (esetünk sevúosz ünnepén történt) világalkotó aktusát fejtegesse azok gyermekeinek, kik Szinai mellett állottak. De a rabbi nem mozdul. Ott marad helyén és zavaradottan hordja körül szeméit a hivek tömegén. Mi baja a rabbi urnak? — adja egyik a másiknak a szót. Tán rosszul van és nem tudja szónoklatát megtartani, de hisz akkor fejezzük be az istentiszteletet predikáció nélkül. De nem, a pap ezt nem engedni. Odaszólítja a templomszolgát és megizeni vele az előjárónak, hogy rendelje el, miszerint a kántor — egy néhány zoltárt énekejen el. A fiatal ros-hakohol azt hiszi, hogy ezt az imarendje követeli így és a zoltárokat elrendeli. A kántor és a község tapasztaltabb tagjai kételkedve néznek ugyan a rabbira, kinek, ug-

látszik, eszét féltik, de a zsoltárokat azért megkezdik. De csak megkezdik; mert alig fejezte be az első verset a kántor, a rabbi birtelen felugrik helyéről és egyenesen a szószékre rohan, hol azonnal beléfog ünnepi beszédébe. Amíg ez történik, a hivek közt is mozgalom támad. A zsinagóga ugyanis ritka vendégeket kapott; eljött a megyei főjegyző és a katolikus esperes, kiknek ígéretét vette a rabbi, hogy ünnepi predikációjához elmennek. Kissé elkéstek, vagy a sacharisz-imával sietett tán a kántor, elég, hogy a rabbi, hogy predikációját még is egészen végig hallgashassa a megye e két előkelősége, egyszerűen megváltoztatta az imarendet és a vendégek megérkezéseig egy néhány zsoltárt akart elreczitáltatni szeretett községével.

Van-e hitfelekezet, melynek papja ilyen frivol játékot merészkednék üzni templommal, istentisztelettel? A mi hősünk, mert az előkelő vendégek »roppant talpraesett«-nek találták a predikációt, de kivált azt a részét, melyben a zsidó vallás alkalmazkodásának szükségét és az »ósvi szokások« lehetetlenségét fejtegette, nagyot nőtt hitközsége szemében, melynek be kellett látnia, hogy rabbi, kit annyira méltatnak a »keresztény nagy urak«, mégis csak kiváló embere lehet a zsidóságnak.

»Wahrlich es ist zum Orthodoxwerden!
(Egy negyedik ezikk következik.)

Sz. M.

Iskolai értesítők.

(Folytatás.)

X. **Kassa** értesítőjében Szilágyi Nándor a váltakozó rendszert ajánlva, a következőket mondja:

»E hiányokat érezvén, Poroszországban már 1818-ban jelent meg egy »Die für die Einführung eines erziehenden Unterrichtes nothwendige Umwandlung der Schulen« czimű mű, melyben a szerző, egy magas rangú hivatalnok a közoktatási miniszteriumban, követeli, hogy azon tanító, ki az alsóbb osztályban kezdi meg a tanítást bizonyos számú gyermekkel, ugyanazokat a felsőbb osztályokban is tanítsa. Ez volt tehát az első indítvány az u. n. váltakozó rendszer életbe léptetésére, az első mű, mely a váltakozó rendszert ajánlja. Hozzá szoltak azután e fontos kérdéshez a leghiresebb paedagogusok, mint Herbart, Rousseau stb. és melegen ajánlották a váltakozó rendszert. Azóta alkalmazzák e rendszert Németországban, Belgiumban, nálunk s részben más országokban is.»

Szilágyi urnak a világ hálával fog tartozni, ha ki fogja mutatni, hogy 1818 után Rousseau, aki 1778-ban meghalt, hol irt a váltakozó rendszer mellett. — A tanévről beszámolva, elmondja Szilágyi ur, hogy a tantermek »megtelődtek«, hogy az influenza országszerte »hírhetté« vált és végül, hogy egy majálison a következő történt: »Egész nap véghetetlen boldogságukban örültek és mulattak a kedves apróságok, és midőn délután a kedvező idő folytán rendkívül tömegesen megjelentek a szülők, tanügybarátok és előkelő vendégek, lehetett azoknak jó kedvén s örömtől sugárzó arczain meggyőződni, hogy e kirándulás valódi ünneppé vált, hogy ez ünnep szeretetteljes ölekezése a szülőknek az iskolával.«

Végül elmondja, hogy az »ének, rajz és torna« nem a kitűzött órákban, hanem alkalomadtán tanítottak.

Kassán még mindig a Gáspár-féle olvasó könyvet használják. Miért? A tavalyi 201 tanuló ez évben, 215-re szaporodott.

XI. **Kolozsvár** orth. izr. hitközségének hatosztályu fiú- és leányiskolájáról az iskolaszék megbízásából Burger D. József titkár számol be türethetetlenül virágos irányban. Meg nem állhatjuk, hogy egy pár mintát ne közöljünk belőle.

»Lehetetlen tehát, hogy a kinek keblében csak egyetlen szikrája lángol a népnevelés tiszta szeretetének, benső öröme ne hevüljön, a midőn egy új iskola keletkezési történetét kell megírnia; nekem is az iskolaszék szives megbízásából osztályrészemül jutott ilyen öröm, melynek élvezése közben lehetetlen, hogy vissza ne tekintsek a régi iskola sötét multjára; lehetetlen, hogy lelkeim borongó szelleme vissza ne repüljön ama sötét évekre, a midőn a tudomány mécsvilága csupán egy pár egészségtelen szoba mohos falai között tengette nyomorult világát, feltárlanak ma előttem amaz idők, midőn tudatlan tanítók agyafurt módszerrel: főbeütés, bajtépés, fülesavarás és még egyéb tortura rendszerrel bémították a szegény gyermekek szellemét.«

»Az iskola budgetje 1889 90 tanévben kitett 3440 frt 40 kr.

Az iskola budgetje 1880 91-re előirányoztatott 3700 frt.

A hitközség budgetje 1890 91-re előirányoztatott 1134 frt.

A néma számok mily beszédesek! A hallgatag komor statisztikai adatok mily ékesen szólnak! Feltárják elénk az iskolafentartó hitközség szervezetét, életét, bepillantást engednek vetni szívkamráiba. A mi az embernél a pulzus, az az országnál, városnál, avagy hitközségnél a statisztikai adat, a szám. Egy tapintás és a pulzus veréséből lüktető, pezsdülő, egészséges szervezetre, vagy pedig lázas, kóros állapotra következtethetni. A mai gyenge, beteges generációnál jól esik kifejlődött, erőteljes a kórság lehetőleg még csak meg sem érintett embereket látnunk. Ilyen egészséges

erőtől duzzadó a kolozsvári orth. izr. hitközség. Pulzusa jól ver. tüdeje hatalmasan zilál, *sziye nagy*. Adja az ég, hogy az iskoláé legyen jövőben is minden dobbanása!!»

Egyébiránt az értesítő elmondja minő áldozatkészséggel állította föl a hitközség iskoláját és idézi, hogy az ujságok mennyire földicsérték a községet, is, az iskolát is.

Örvendetes esemény, hogy a hitközség 300 frtért nem tudott tanítónőt kapni, s hogy »sajnos intermezzo« következtében a fizetést 400 frtra emelte. A szegény talmud-tanító ur azonban beéri 300 frt fizetéssel. Végül a következőket mondja el a titkár úr, noha ez a közlés egyáltalában nem látszik szükségesnek:

«Vázlatom egyoldalú lenne, ha nem tennék említést azon panaszról, mely a község köréből, a korosabb fiú- és leánytanulók közt állítólag elharapózott immoralis viszony ellen irányult, és habár az egész csak gyermekes jellegűnek bizonyult, az iskolaszék mégis az érzékenyebb kedélyek megnyugtatására, a tanterem újabb beosztása és a hátsó udvar kiporondoztatása által a fiúk és leányok közti érintkezést abszolúte lehetetlenné tette, ezen felül elhatározta, hogy 11 éven felüli leánygyermek az iskolában felvételt nem nyernek. Mindezen bajok dacára az iskola ez évben mégis belső megszilárdulását nyerte, mert az iskolaszék feladata volt, hogy az iskola jövedelmét fokozza, erkölcsi tekintélyét megóvja és ezzel az iskola létét biztosítsa.»

A tananyagról szószerint a következőket mondja el a jelentés:

»A miniszteri tantervben megállapított tantárgyak az ott meghatározott terjedelemben tanítván ezen kívül még német és héber.«

Az értesítő a tanulóknak előmeneteléről semmiféle adatot nem közöl, hanem pusztán a tanulók névsorát adja. Ennek egyéb oka nem lehet, mint az, hogy a szülőknek haragjától fél a titkár ur s azért a magán leányiskolák recipéje szerint nem közöl érdem sorozatot. Pedig a pusztá névsornak közlése semmiféle érdekléssel nem bír, hacsak azzal nem, hogy az iskola tanulói között a következő nevek fordulnak elő: »Siovits József, Sájovits Samu, Schwartz Mendi, Czigórie Izidor, Gottselig Henrik, Mandula Fanni.« A tanulók keresztnévei — *sit venia verba* — a következő családi formában közli az értesítő: »Jóska, Marcsi, Kóbi, Számi, Foli, Mendi, Háni, Fáni, Rézi, Pepi« stb.

XII. **B.-Kula** értesítőjében *Krausz* Bernát tanító föl hívja községét, hogy Siegel Samu tanítói működésének 45-ik évét ünnepeljék meg. Reméljük, hogy a föl hívásnak, amely 27 sorban 13 gondolatjelt és 11 fölkiáltójelt fogyaszt el, meglesz a kellő fogantatja. Tanuló volt tavaly 60, az idén 53; közte 18 keresztyén.

XIII. **Nagyvárad** orthodox polgári és elemi iskolája csinos kiállítású értesítőben számol be a lefolyt tanévről. Csak azt resteljük, hogy ezen orth. intézetekben az a szomorú »chukkasz hagoj« lopózkodott be, hogy az első harmadbeli értesítőt nem chanuka előestéjén, december 17 én, hanem *karácsony előestéjén*, december 24-én adták ki, amit még Aradon sem tesznek. Illik ez, urak?

A polgári iskolai tanítókat itt is helytelenül *tanároknak* czimezik. A héber tananyagot már tavaly ösmertettük. A polgári iskolának 135 tanulója volt, s miután az iskola valósággal hézagpótló, e szám bizonyosan emelkedni fog. Az osztályozásnál azt a különös módszert követik, hogy a hol a szülőt nem akarják megbántani, hogy fiok a hittanból megbukot, ott neki 4-es helyett csillagos 3-ast adnak, ami helyt'e'n eljárás.

A népiskolába tavaly 203, az idén 222 fiú járt. Az orth. leányok tanításáról a hitközség nem gondoskodik, a jelentés pedig a községi iskolába járó az orth. izr. hitfelekezethez tartozó gyermekekről csak annyit mond, hogy hat tanító tanította őket, de hogy hány százan vannak a tanulók, azt nagy bölcsen elhallgatja.

(Folytatjuk.)

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük **julius végén** lejárt, teljes tisztelettel kérjük, méltóztatásnak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre	8 frt — kr
fél évre	4 frt — »
negyed évre	2 frt — »

Papok, tanítók és községi hivatalnokok:

egész évre	7 frt — kr
fél évre	3 frt 50 »
negyed évre	1 frt 75 »

Az „Egyenlőség“

szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, Váczi körút 23. sz.

Naptár.

Vasárnap (1890 augusztus 10) 5650 **A**b hó (30 napos)
24-ike. Hétfő 25-ike. Kedd 26-ika. Szerda 27-ike. Csütörtök 28-ika.
Péntek 29-ike. Szombat 30-ika. (**Rós-Chódes** első napja). Héttizidra: **R'é.**

Hazai hírek.

— **Blum** pasa. Ritka jelenség, csodás *carrière*, korunk egyik legérdekesebb alakja. »Egy Napoleon a pénzügyi világban« nyilatkozott róla egy szellemességéről ismert fővárosi granddame. És valóban az ajaccio-i ügyvéd fia tán még inkább álmodta, hogy valaha

trónokat adhat ajándékba, koronákkal és királyságokkal játszhatik, mint a budai zsidó bizományos fla, ki különben magasabb iskolákat nem végzett, arról, hogy egy nagy ország lelkét, pénzügyeit ő tartja majd kezében, és hogy azután központjává válik Európa egyik legnagyobb birodalma pénzügyi világának Blum Gyula pasát, 1876 óta rövid megszakítással Egyiptom pénzügyi államtitkárát a bécsi osztrák hitelintézet, azaz az európai piacok egyik legtekintélyesebb és leggazdagabb pénzintézetének igazgató-tanácsa igazgatójának nevezte ki. Nem csekélyebb ember, mint a bécsi Rothschildház feje korteskedett Blum mellett, ki elfogadta az állást, mely olyan fizetéssel jár, hogy még ha naponta kerek 100 frtot költ, akkor is évente félre tehet oly összeget, melyet most mint államtitkár évi fizetésként huz. Blum, ki most mint excellenciás ur és *tízenny* uralkodó magas rendjeleivel jó a híres intézethez, hogy feje, vezetője legyen, 28 év előtt mint kis hivatalnok működött benne, miután atyja (Blum Jakab) budai üzletét, melyet a rendkívüli tehetségű ifu nagyon szűknek talált, ott hagyta és hatalmas protekció által a híres intézetbe bejutott. Blum genialitására, ki mondhatni játszva tanulta meg az európai nyelveket, csakhamar figyelmesekké lettek az intézet vezetői és 1864-ben az intézet alexandriai fiókjához neveztek ki mint könyvvezetőt. Blum megtanulta itt az arab és török nyelvet és két évvel később 1866-ban a fiókinézet igazgatója lett, melyet újjá teremtett, új alapokra fektetett. 1869-ben az a ritka kitüntetés érte, hogy Ismael pasa, az egyiptomi khedive, ki különben is régen érdekkörébe óhajtottá vonni őt, azzal bizta meg, hogy a szueczi csatorna megnyitásához odaérkezett királyunk mellé mint dragomant (tolmács) nevezte ki Blum igy ismételve részesült abban a szerencsében, hogy érintkezésbe jöhetett ő felségével. A 70-es évek kezdetén megalapította az ausztró-egyiptomi bankot, melytől azonban 1876-ban megvált, hogy mint osztályfőnök lépjen az egyiptomi pénzügyminiszterium szolgálatába. Két évvel később a pasa rangot nyerte el és pénzügyi államtitkárrá lett. Ezt a hivatalt félévi megszakítás kivételével mind e mai napig vezeti, s most, hogy megváltik állásától, az egyiptomi kormány nyugdíjat tűzött ki a férfinak számára, ki súlyos időkben, nagyon nehéz viszonyok közt szerencsével és vas kézzel vezette az ország pénzügyeit. Blum, ki hű maradt ősei hitéhez, most 47 éves, 1874-ben elvette *Gigja*, milanoi szenátor leányát. Van egy kis leánya, a 14 éves *Juliska*, ki atyja szellemességét és nyelvi tehetségét örökölte. Blumnak, kinek négy fivére van, ezekről sem kell gondoskodnia. Az egyik ugyanis a bécsi Länderbank egyik igazgatója, egy másik fivére bankár Buenos-Ayrésben, egy harmadik a berlini Bleichröderház képviselője Mexikóban, míg legifjabb fivére Budapesten lakik és a roppant gazdagságu kövesgyűrű *Freystädler* Antal lovag faktotuma.

— **Rabbi beiktatás.** Szentestről írják nekünk a következőket: Folyó hó 5-én foglalta el dr. Klein Jakab, volt kolozsvári rabbi szentesi hivatalát. Több tagból álló küldöttség *Kun-Szt.-Mártonig* utazott az új rabbi elé, kit *Sugár* Armin takarékpénztári könyvelő üdvözölt. Ezalatt Szentesen zászlók alatt zeneszó mellett indultak ki a hitközség összes tagjai a városi dalárdával a pályaudvarba, hová d. u. 4 órakor érkezett meg a szolnoki vonat, melyen dr. Klein és esa-

ládja utazott. A rabbit *Hoffer* Adolf, hitközségi pénztárnok fogadta lelkes beszéddel, mire az új pap meghatottan válaszolt. A rabbi kedves nejét a szép számú hölgyek fogadták. kik díszes virágcsokrot nyújtottak át neki. A menet ezután a templomba indult, hol felekezeti különbség nélkül jelentek meg a város polgárai. Ott láttuk többek közt a város polgármesterét, a megye főjegyzőjét, az árvaszéki elnököt, a református és evangélikus lelkészeket. A »Matóvu« elmondása után dr. *Ecséri* Lajos ügyvéd és hitközségi elnök széplendületes beszéd kíséretében adta a rabbinak a rabbiszéket; a szentesi dalárda éneke s a »Mincha« ima után az új rabbi megtartotta hatásos székfoglaló beszédét, melylyel az összes jelen volt hallgatóság köztetszését vivta ki magának. Este a rabbi tiszteletére a Kas-féle nagy vendéglőben 200 terítékű lársas vacsorát rendeztek. Az első fogás után dr. *Ecséri* Lajos hitközségi elnök emelt poharát a királyért. *Sugár* Armin az új papért emelte poharát, a városi polgármester ugyancsak a papot mint Szentos városának legújabb polgárát éltette, az ünnepelt rabbi viszont a polgármesterre ürité poharát, *Büchler* Márton csongrádi rabbi új szomszéd kartársát éltette, *Purjesz* Mór az ünnepélyen résztvevő dalárdát, *Balog* megyei árvaszéki elnök a rabbit és családját éltette. *Petrovics* evangélikus lelkész az izr. hitközség békéjére ürité poharát, *Sima* Ferencz a 48-as kör elnöke a hitközség érdemes képviselőtestületét, *Purjesz* János a csongrádi rabbit és a csongrádi hitközség megjelent küldöttségét éltette, *Dózsa* Elek főgymnaziumi tanár a különböző felekezetek egyetértésére, *Kristóina* István a református egyház gondnoka a szentesi izr. hitközség szerencsés választására emelt poharát. Üdvözlő leveleket és táviratokat küldöttek: a kolozsvári hitközség, dr. *Löv* Immánél szegedi rabbi, dr. *Wiener* Márk rabbi Mindszentről, dr. *Rosenfeld* József orosházi rabbi, dr. *Feldmann* czeglédi, *Kobn* M. monori, *Reichbard* Mihály szarvasi, *Elszás* rózsahegyí stb. rabbik. — Az ünnepélyes lársas vacsora után a fiatalok tánczra kerekedtek, melynek csak a hajnal vetett véget.

— **Rabbi-jubileum.** A vukovári zsidó hitközség a napokban ünnepelte meg *Lövy* Dávid, szerémségi rabbi (dr. *Fesch* móhácsi rabbi nagybátyja) negyven éves jubileumát. Ez alkalommal zsufolásig megtelt az új templom, hol az értelmiség felekezeti különbség nélkül jelent meg. Ott volt a polgármester és a városi kapitány is. Dr. *Stern* M. hitközségi elnök vezetése mellett küldöttség ment a jubiléumért; midőn visszatértek a templomba *Krausz* M. főkantor és az énekkar szép énekkel kezdték meg az istentiszteletet. Az ősz rabbi ezután megtartotta jubiléus beszédét, melyben esetelte a hitközség negyven éves történetét. Végül az énekkar előadta a 89-ik zsoltárt, mire a rabbit visszakísérték lakására, hol számos hatóságí és egyeleti küldöttség üdvözölte. Este disztrakoma volt, melyben a jubiléus is részt vett.

— **Dr. Schäter Miksa**, egyetemi magántanárt, mint előre jeleztük, az igazságügyi miniszter kinevezte az igazságügyi orvosi tanács tagjává és jegyzőjévé. Dr. *Schächler* oly jelesen működik az orvostudományok terén, ugy az irodalomban, mint az orvosi praxisban, hogy méltán éri a kitüntető kinevezés.

— **Jótékonyág.** A moóri nagy tűzvész ismét alkalmat nyújtott hitrokonainknak, hogy kitüntessék jótékonyágukat. A moóri *Fleishmann* testvérek voltak az elsők, kik élelmi szerekkel és ruhákkal iparkodtak enyhíteni

a nyomort Hirsch báró jótékonyági alapjából pedig *Bischitz* Dávidné urnó azonnal a gyászos hír érkezése után 300 frtot küldött a tüzkárosultaknak és valószínű, hogy ezt az összeget egy ujjal fogja megtoldani.

— **Kiddus-Hassém.** Lapunk egyik előző számában említettük, hogy az aradi izr. kiházasító egyesület elnöksége Mária Valeria főhercegnő esküvője alkalmából 200—200 frnyi rendkívüli kiházasítási díjt szavazott meg egy szegény s jóerkölcsű zsidó és egy ép ilyen keresztény leánynak. Mint most értesülünk, a két pár esküvője a közönség óriási részvétele mellett ment végbe. Előbb a keresztény párt eskették a minoriták templomában, a hol a főhercegi esküvő alkalmából rendezett istentiszteletre megjelent felette diszes közönség együtt maradt a szegény mátkapár egybekelésén is. *Révfalvy* Manó, plébános adta össze *Csordás* Mária és ifj. *Jankura* Jánost, kiket többek közt arra is buzdított, hogy «imádkozzanak az aradi izraelita kiházasító egyesület felvirágozásáért, annak minden tagjáért, hogy még sok szegény árva könyeit letörülhesse». — A szertartás befejezése után a nevezett egyesület elnöksége, mely tiszteletileg volt jelen a kath. templomban, a főispán, főpolgármester, főkapitány stb. a diszes közönséggel egyetemben a zsinagógába mentek. A keresztény mátkapár is odasietett. A hitközség előjárósága *Schwarz* Zsigmond egyesület elnök kérelmére díjtalanul rendezte az I. osztályu fényes esküvőt, melyre, dr. *Rosenberg* főrabbi távol lévén, dr. *Koblbach* Bertalan, temesvári (gyárvárosi) rabbi hívták meg, ki igen szép beszéd kíséretében adta össze *Ostersetzer* Juliskát *Engel* Bernáttal. Az esküvő rendezése körül *Rosenberg* Lipót hitközségi alelnök is nagy érdemeket szerzett magának.

— **Dr. Baumgarten Isidor** alügyész e hó 9-én a magyar kriminalisták egyesületének képviselőtöbbségében *Beribe* utazik, a hol részt fog venni a kriminalisták nemzetközi szövetkezetének értekezletében.

— **Zsidók az ev. püspöknél.** Liptószentmiklósból írják, hogy *Baltik* ev. püspök beiktatása alkalmával a zsidó hitközség küldöttsége is üdvözölte az új főpapot. *Kohn* József és dr. *Kux* Bernát előjárók vezetésénél dr. *Groszmann*, dr. *Schlesinger*, dr. *Kux* Adolf, *Stark* Hermann voltak jelen a beiktatáson. Az új püspök programbeszédében hangoztatta, hogy keresztény és polgári kötelességének fogja tekinteni azt, hogy a különböző fetekezetek közt fentartsa a békés egyetértést.

— **Zsidó megyei tisztviselők.** Dr. *Berényi* Ármán b.-gyulai jeles fiatal ügyvédet Békésmegye közgyűlésén egyhangulag megválasztották árvaszéki ülnökké.

— *Baranyavármegye*, melynek főszámvivője *Preisz* Adolf, hitrokonunk, ujjában *Mendel* Lajost választotta meg megyei főorvossá.

— **Új operette.** *Kouti*, *Bátori* és *Hegyi* mellett kiknek zeneművei olyannyira népszerűkké lettek, egy ujjal nagy tehetség tűnt fel; *Barna* Izidor, vidéki karmester ez, kinek «*Florinda kisasszony*» című operettje melynek szövegét *Kövessi* Albert írta, a budai szin-

körben határozott sikert aratott. Az összes fővárosi lapok nagy dicsőrével emlékeztek meg az operetről. *Barna* Izidor, ki kóristából lett karmesterré és vaszorgalommal fejlesztette tehetségét, már tavaly a «*Szoknyás hadnagy*» című operettével is feltűnt, melyet most számos vidéki színpadon előadnak. «*Florinda kisasszony*» előadása alkalmával leginkább kitűntek *Ledovszky* Mari és *Tollagi* Adolf, kik szintén hitrokonaink, *Ledovszky* Mari egy székesfehérvári zsidó család leánya, és most a közönség kedvence; a fiatal hölgy úgy az ének, mint a játék tekintetében a legnagyobb eredményekre jogosít. *Tollagi* Adolf, kit sokan a vidék legkitűnőbb komikusának mondanak, a népszínházhoz lett szerződötve a távozó *Gyöngyi* Izsó helyébe.

— **Halálozás.** A köztiszteletnek örvendezett *Widder* Ignác nagybirtokos, Abauj-Torna megye törvényhatósági bizottságának tagja, aug. 3-án élete 65. évében hirtelen elhunyt Balaton-Füreden, hol üdülés végett tartózkodott.

— **Kaposvárról** vesszük a következő sorokat: Tekintetes szerkesztőség: *Becses* lapja 31 számában: Zs. P. a kaposvári zsidó népiskola ez évi értesítőjének megbeszélésében azt kérdezi: «Mit jelent a IV. osztály tananyagában vallástan alatt az V. íge, VIII. hitcikk? Feleletem röviden a következő: A IV. osztályban vallástan és bibliai történetre hetenként csak 1 órát fordíthattam. Tankönyvül Ziltz hittanának II. részét használtam. Miután a rövid idő alatt az egész tananyagot fel nem dolgozhattam, a fönnevezett iskolakönyvnek 3 fejezetét vettem és ezek közül való az V-ig és a VIII-ik hitcikk tüzetes ismertetése. — Kaposvárott, 1890, augusztus 5-én. — A tekintetes szerkesztőségnek alázatos szolgálója *Serényi Mór*, tanító.

Külföldi hírek.

— **Az orosz zsidók veszedelme.** Három féle hír érkezik Pétervárból a zsidók elleni merénylet ügyében. Egyik, melyet hivatalos forrásból eredőnek mondanak, czáfolni igyekezik a korlátozásokra és üldözésekre vonatkozó híreket, azt állítva, hogy az orosz kormánykörök nem is gondolnak az említett üldözések fogatosítására. Egészen ellenkezőjét erősíti a másik hír, melyet szintén hivatalos körökből eresztettek szélnek és melyet több orosz lap is regisztrált; e szerint a fenyegető veszély igenis fenforog. A harmadik verzió szerint, mely a legvalószínűbbnek látszik, a kormány csakugyan kidolgoztatta a szörnyű tervet, melyet már ismertettünk, de mielőtt fogatosításához látna, ki akarja kémlelni a többi nagyhatalmak hangulatát, melylyel a tervet fogadják. Épen azért árulja el a javaslat egyes részleteit. Határozottal még mindig nem lehet tudni ebben a végtelenül szomorú ügyben.

— **Wiesbadenből** írják: Dr. Fr. orvost, ki párbajban meglötte S. tisztviselőt, három havi várfogságra ítélték. A császár e büntetést nyolcz na

szobafogságra változtatta. Mint hogy a párbajt S. antiszemita kifakadásai, sértegetései okozták. Látni való, hogy Németország legfelsőbb helyén épen nem kedveznek a zsidóellenes uraknak.

— **Másfélmillió hágyományok.** *Allonában* meghalt *Bom J. S.*, ki látszólag a legnagyobb szegénységben élt, de a ki most másfél millió frankot hagyott hátra. Ebből a zsidó hitközségnek 40,000 márkát hagyományozott, 200,000 márkát zsidó leányok kiképeztetésére szánt, kik valamely ipartakarnak megtanulni. A város összes jótékony intézeteiről rendkívüli bőkezűséggel gondoskodott.

— **Zsidó étkezési szabályok.** Legujabban a berlini «Morgen Zeitung» egy cikke méltatja a zsidó étkezési szabályok jogosultságát és egészségi szempontból való kitünőségüket. Utal a cikk arra a tapasztalatra, hogy a hasított csülkü állatok *nem eszik a sírókon termő fűvet.* Tehén, borju, keeske stb. szaglási érzéke különösen ki van fejlődve, és megérik azokat a mérges légneműeket, melyek feloszlásnak indult holtestekből a föld színére szállnak. A hasított csülkűek épen azért undorodnak az ilyen fűtől, míg más állatok megeszik a hullagázok által táplált növényzetet.

— **A chief rabbi választása.** A Londonban megtartott rabaiválasztási-értekezleten az elnöklő lord Rothschild figyelmeztette a jelenvoltakat, hogy tévednek, ha azt hiszik, hogy mindnyájan részt vehetnek magában a választásban, mert szavazatjoggal csak az a hitközség bír, mely hozzájárul a Chief Rabbi alapítványhoz. Az értekezletnek csak az a célja, hogy meghallgattassanak a delegátusok véleményei és lehetőleg keresztül vitessék az összes zsidó hitközségeknek egy tanácsadó fő alatti egyesítése. Elhatározták, hogy a chief rabbi ezentul az Eastenden lakjék, hol a zsidóság zöme (50,000) lakik; elhatározták azt is, hogy módját ejtik annak, hogy a chief rabbi vagy megbízottja meglátogathassák a vidéki hitközségeket is. Az összes zsidó hitközség egy szövetségbe vonását is elvben elhatározták.

— **Pétervárból írják:** A Viedomostiban olvasunk a következőket: Az orosz zsidók oly nagy számban vándoroltak ki az utolsó három év folyamán Afrikába, nevezetesen a Fokföldre és Transvaalba, hogy egyik emigráns már lapot is indított, melynek czime »Der Afrikanische Israelit.« A zsidók leginkább kézműiparral, struczollak, aranypor és elefántesont árusításával foglalkoznak. Némelyek már »nagy gazdagságot« szereztek. — A *moszkvai* Viedomosti írja, hogy *Tomaszov* lengyel városból 560 zsidó és német család vándorolt ki titokban Braziliába.

— **Jeruzsaleméből** két levelet közöl az »American Israelite«. Egyikben *Strauss O. S.*, az Egyesült Államok konzulja legnagyobb dicsérettel emlékezik meg a dr. *Herzberg* igazgatása alatt álló zsidó árvaházról; a másikban ugyanazt teszi *Siruslo* Israel Jomto,

Egyiptom volt főabbija is, a ki különösen azt hangsúlyozza, hogy az árvaház növendékei, *folyékonyan beszélik a héber nyelvet.*

— **Horovitz Lipót** nagynevű hazánkfia és hitsorsosunk *Mickiewicz* lengyel költő remek arczképével ajándékozta meg a krakui muzeumot. *Mickiewicz*, mint már említettük nagy barátja volt a zsidóknak, és haláláig benső barátságban élt *Levy Armandtal*, a ki aztán holtestét Törökországból Párisba szállíttatta. De a lengyelek nem igen akarnak emlékezni nagy nemzeti írójuk zsidó barátjára.

— **Zsidók Bulgáriában.** A legujabb hivatalos adatok szerint Bulgáriában összesen 23,784 zsidó lakik, még pedig a következő helyeken: Athos, Berkovaci, Buzgas, Dobritch, *Dubnicza* (688 zsidó lakos) *Elesz*, *Haskeni* (424), *Karnabat*, *Kazanlik* (316), *Kutloviceza*, *Kustendil* (1029), *Lompalánka* (376), *Nikopolis*, *Filippopel* (2251), *Plevna* (342), *Pravadi* (226), *Razgrad* (278), *Rusztesuk* (2212), *Samakov* (977), *umla* (1162), *Szilisz-ria* (346), *Szitovo*, *Slivno* (415) *Szofia* (5403), *Stanimaka*, *Staro-Zagora* (433), *Tatar-Bazardzsik* (1277), *Varna* (761), *Widdin* (1338), *Yamboli* (783). Egyes falvakban és pusztákon is laknak zsidók.

— **Egy kis statisztika.** *Bécsben* a lefolyt tanévben huszonöt népiskolában, 120 fiú- és 119 leányosztályban 25 zsidó hittanító 4187 fiút és 4510 leányt tanított; a polgári iskolákban 30 fiú- és 49 leányosztályban 14 tanító 942 fiút és 1872 leányt oktatott; 17 középiskolában 81 osztályban 9 hittanár 2180 növendéknek adta elő a hittant. A három héber iskolába 191 tanuló járt.

— **Elítélt antiszemita szerkesztő.** A párisi *Le Lillvis* szerkesztőjét a zsidók elleni bujtogatás miatt 400 frank pénzbírságra ítélték. Az államügyész a vádbeszédben többek közt így szolt: »Ne felejtjük, hogy a zsidók kitünő francziak, velünk ontották vérüket a csatamezőkön, nagy lendületet adtak a kereskedelemnek és iparnak, és pontosan fizetik meg adóikat.« Az elnök szigoruan intette a vádlottat, hogy tartózkodjék ezentul hasonló bujtogatásoktól, mert különben még keményebben fogják megbüntetni.

— **Bibliai játékok.** Az oberammergaui paszsiójátékok el fognak törpülni ama bibliai látványosságok mellett miket *Királyfi* Imre rendez Cincinnati-ban. »Mózes Egyiptomban« lesz czime a bibliai játékoknak, melyeket a híres színigazgató, ki hazánkfia és hitsorsosunk hatszáz lábnyi hosszú és négyszáz lábnyi széles színpadon fog előadatni. *Rettir* János festő külön tanulmányutat tett Egyiptomban, hogy a diszleteket fesse. A karokat és a balletet *Gerold* tanár, az ó-zsidó zene e kitünő mestere fogja betanítani. Cincinnati-ban két hónapra át adják majd a drámát, mely aztán megkezdí utját az egész birodalmon át.

Pályázat ösztöndijakra.

A magyar izr. kézmű- és földmívelési egy-
let a budapesti m. kir. állami ipartanoda tanulói
részére az 1890/91-ik tanévre adományozandó
több rendbeli ösztöndijakra pályázatot hirdet.
Pályázhatnak mindazon izr. vallású tanulók, kik
a nevezett tanintézetet vagy már eddig is mint
rendes tanulók jó eredménnyel látogatták, vagy
pedig abba ezentúl szándékoznak belépni, a
mennyiben az utóbbi célból megkívántató elmé-
leti és gyakorlati előképzettséggel bírnak. A
születési- iskolai- és szegénységi bizonyítvány-
nyal felszerelt folyamodványok f. é. szeptember
hó 10-ig a magyar izr. kézmű- és földmívelési
egylet titkári hivatalánál (VII. ker., Hollóutcza
4. sz. a.) nyújtandók be.

A magyar izr. kézmű- és földmívelési egylet
Budapesten:

Kemény Dávid
egyleti titkár.

Pályázat.

A kolozsvári izr. hitközségnél a rabbi,
hitszonoki, hitoktatói és anyakönyv-
vezetői, 1000 frt évi fizetéssel javadalmazott
állomás betöltendő lévén, arra ezennel pályázat
nyitattik, s felkéretnek a t. pályázók, hogy fo-
lyamodványaikat, családi viszonyaik feltüntetése
mellett, a hitközségi előjárásnál legkésőbb f.
év augusztus hó 15-éig benyújtani szivesked-
jenek.

A hitoktatás hetenként 8—10 órát vesz
igénybe. A tanító képezdében való hitoktatás-
ért az állam évi 100 frtot fizet.

Ha az illető pályázó rabbi magyar hit-
szonoki képzettséggel nem bír, azonban kifogás-
talan hitoktató és képesített anyakönyvvezető,
évi javadalmazása 600 frt leend.

A kolozsvári izr. hitközség elnökségétől.

Kolozsvár, 1890. július hó 27-én.

Dr. Weiss Miksa
hitközségi titkár.

F. Fischer Vilmos.
hitközségi elnök.

Pályázat.

A losonczi és l-tugári izr. status-quo hit-
községben üresedésben levő templomi ének-
karvezetői állása betöltendő. Évi fizetés 400
frt, fél sechita mely 250-300 frtot tesz ki és a
szokásos mellékjövödemek. Pályázóktól megki-
vántatik, hogy jó hanggal, zenei képzettséggel

birjanak és sóchet-ubodek és kore legyenek.
Ezekről, valamint erkölcsi előélet, kor, családi
viszonyok és eddigi működésről szóló bizonyít-
ványok f. hó 20-ig alulírt elnökhöz küldendők.
Előnyben részesülnek a bassisták és kik mint
elismert rabbik által képesített metszők jelenleg
is alkalmazásban vannak. — Az utiköltségek
csak a megválasztottnak térítetnek meg.

Losonczon, 1890. évi augusztus hó 5-én.

Barta Lajos,
hitk. jegyző

Sternlicht Vilmos,
hitk. elnök.

Pályázat.

A deési izr. hitközségnél egy tanióti te-
endőkkel egybekötött jegyzői állásra, mely f.
évi október 1-én betöltendő, pályázat nyitattik.

Az illető pályázótól megkívántatik, hogy a
hitközségi jegyzői teendőket értse, zsidóul és
magyarul fogalmazni tudjon (a héber irodalom is-
merete azonban nem kívántatik) és mint okle-
veles tanító magyar tannyelvű elemi fiu-
iskolánk V. és VI-ik osztályában a világi tantár-
gyakat, különösen a természettudományi, meny-
nyiségtan- és rajzi szakokban tanítani képeség-
gel bírjon.

A jegyzői és tanítói teendőkért évi 500 frt
fizetés és mellékjövödelem járul.

Polgári- és felsőbb népiskolai tanítók idő-
vel fizetési-javításra és külön jövödelemre számí-
thatnak.

Nőtlenek előnyben részesülnek.

Az erkölcsi magaviselet, képesség, eddigi
működés és családi viszonyokat igazoló eredeti
vagy hiteles másolati bizonyítványokkal felszerelt,
sajátkezüleg írt kérvények, f. évi szeptember
1-ig a hitközség előjáróságához küldendők be.

Deésen, 1890. évi aug. 6-án.

Hartmann Ferencz
iskolaszéki elnök.

Ordentlich Adolf
hitközségi elnök.

Kohn Arnold

gazdag sarkóraktárát
(Váczi-körut 14, szemben az Andrassy-
ut torkolatával)

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sir-
k ő állítás szomorú kötelességét kell
teljesíteniök.

**Szép és pontos kivitelért és lehe-
tőleg olcsó megszámitásért kezes-
kedik a czég jó hírneve.**

= Szombaton és ünnepnapon zárva. =